

Uyvar Kuşatması 1663

Kahraman Şakul

İstanbul, Timaş Yayınları, 2021, 120 sayfa, ISBN: 978-605-08-4230-2.

Doğukan KARAKUŞ

Kitabı değerlendirmeye başlamadan önce yazarın eğitimi hakkında bilgi vermek uygun olacaktır. Kahraman Şakul, lisans ve yüksek lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümünde, doktora çalışmasını ise 2009 yılında Georgetown Üniversitesi Tarih Bölümünde tamamladı. Daha sonra aynı üniversitenin Doğu Akdeniz Çalışmaları Merkezinde akademik direktörlük görevini yürüttü.

Kitap, Osmanlı İmparatorluğu'nda önemli bir dönem olan *Köprülüler (1655-1683)* devrinde imparatorluğun yeni bir yayılmacı siyaset izlemeye başlamasından sonra Erdel ve Nemçe (Avusturya) ile yaşanan sorunlar neticesinde Sadrazam Fazıl Ahmed Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunun Uyvar Kalesi'ni fethetmesi ile sonuçlanan 1663 seferini anlatmaktadır.

Kitap kendi içinde bölümlere ayrılmasa da biz kitabı üç ana bölüme ayırarak inceleyebiliriz. İlk bölümde, Osmanlı İmparatorluğu'nun Köprülülerle başlayan, yeni bir yayılmacı politika sergilemesi ve Erdel yüzünden Nemçe ile imparatorluğun arasındaki ilişkilerin giderek gerginleşmesi anlatılmaktadır. İkinci bölümde, Osmanlı'nın sefer kararı ve ordunun Uyvar önüne ulaşınca kadar yaşadığı olaylar anlatılmaktadır. Son bölümde ise kuşatma ve kuşatmanın neticeleri üzerine odaklanılmaktadır.

Kitabın takdir edilesi ilk yanı, ele aldığı konudur; ülkemizde Uyvar Kuşatması üzerine pek çalışma yapılmamıştır. Osmanlı tarihi açısından, özellikle Mohaç Muharebesi'nden İkinci Viyana Kuşatması'na kadar geçen yaklaşık iki yüzyıllık süreçte imparatorluk sadece bir sefer meydan muharebesine girmiş ancak onlarca kaleyi kuşatmıştır. Böyle düşünüldüğünde, ülkemizde Osmanlı kale kuşatmaları ve askerî tarih alanında eksikimizin olduğu görülmektedir.

Kitapta bir askerî kuşatma savaşı gibi, birçok terminolojik kavramı içeren bir konunun anlatılmasına karşın; kitabın dili anlaşılır ve yalındır. Yazar kuşatma savaşını anlatırken, olayı dönemin kaynaklarını

birbirleri ile mukayese ederek okura sunmaktadır. Böylece okur hem dönemin kaynaklarına erişme imkânı bulmakta hem de kaynakların birbirleriyle olan çelişkilerini görerek eleştirel okuma yapma gereksinimi hissetmektedir. Yazar ön sözde kitabın amacını şöyle açıklıyor: (s. 8)

“Kuşatmayı teknik ayrıntılarıyla görselleştirerek yeniden kurgulamak, Osmanlı kale cenginin Avrupa’dakilerden çok farklı olmadığını ve ordu bünyesinde bulunan farklı dini/etnik grupların birbirleri ile ilişkilerine, farklı hizmet kütaları arasındaki iş birliği ve rekabete, çatışmalı subay-er değerli sistemine, ödül-ceza örüntüleri gibi savaşla ilgili meselelere harp tarihi meraklılarının dikkatini çekmek.”

Bu açıklamadan kitabın gayesinin akademik anlamda Uyvar Kuşatması’nı tartışmak değil, olayı olabildiğince basit bir şekilde anlatarak okuyucuya hadiseyi ve dönemin şartlarını öğretmek olduğu çıkarımı yapılabilir. Bunun için olmalıdır ki kitap görsel malzeme açısından oldukça zengindir. Tasvir ve gravürler sayesinde okur, kuşatmayı kafasında canlandırarak hadiseyi daha iyi kavrama imkânına kavuşmaktadır.

İçeriğinden biraz daha ayrıntılı bahsedecek olursak kitap, kuşatmayı anlatmaya başlamadan Köprülü Mehmed Paşa’nın sadrazam olmasıyla beraber Osmanlı İmparatorluğu’nun yeniden toparlandığı ve tarihinde son kez yayılma faaliyetlerine başladığı, özellikle benimsenen yeni kuzey politikasını ele alıyor. Ardından imparatorluğun Erdel yüzünden Nemçe ile arasının açılması ve devam eden süreçte alınan sefer kararı, akabinde yaşanan gelişmeler ve nihayetinde ordunun kuşatma bölgesine ulaşması ile devam ediyor. Kuşatma üç safha olarak ele alınıyor: ilk safha, hendeğe varış; ikinci safha, hendeği geçiş; üçüncü safha, kale duvarlarına varış ve kalenin teslim alınması. Fethin tamamlanmasının ardından ordunun son faaliyetlerinin ele alınmasıyla kitap sonuçlandırılıyor.

Eser her ne kadar akademik bir amaç uğruna yazılmamış olsa da içerdiği bilgiler oldukça doyurucu. Kuşatma savaşı ele alınırken oldubittiye getirilmemiş. Aynı zamanda Osmanlı ordusunun iç dengeleri, yaşanan iktidar savaşları ve orduya tabi devletlerden katılan birliklere duyulan güvensizlik gibi konulara da değinilerek, okurun sadece kuşatma savaşı ile ilgili değil, aynı zamanda Osmanlı ordusunun yapısı hakkında da bilgi kazanması amaçlanmış. Eserde bu kadar çok görsel malzeme tercih edilmesi ve sayfaların çoğunda geniş boşluklar bırakılması, yazarın anlatılmak istenen hadisenin okurun görsel hafızasına kazınarak bilginin daha kalıcı olmasını hedeflediğini göstermektedir. Görsel malzemenin bolluğu her ne kadar bilgiyi daha kalıcı hâle getirirse de kitapta kullanılan görsel malzeme, olması gerekenden daha fazladır. Ancak yazarın amacının akademik bir anlatıdan ziyade kuşatmayı görseller yardımıyla kurgulamak olduğunu düşündüğümüzde bunun nedeni anlaşılacaktır.

Kitapta, kuşatma anlatılırken dönem kaynaklarının mukayeseli bir şekilde ele alındığından bahsetmiştik. Yazar bu kaynakları birbiri ile kıyaslar, özellikle Evliya Çelebi’nin verdiği bilgilere diğer kaynaklara nazaran daha temkinli ve eleştirel yaklaşmaktadır. Bunun sebebi Evliya Çelebi’nin sefer esnasında aldığı notları yıllar sonra düzenlemiş olmasıdır. Bu durum şüphesiz ki onun bazı tarihleri, günleri, kişileri vs. yanlış hatırlamasına neden olmuştur.

Kitaba bir eleştiri getirecek olursak, kaynakların tartışılması sırasında bazen kaynaklardaki hangi bilginin daha doğru olabileceğinin üzerinde yeterince durulmamasından dolayı okurun kafasında soru işaretleri kalabileceğini söyleyebiliriz.

Kitabımız akademik olarak yeni bir bilgi ortaya koymasa da ülkemizde pek ele alınmayan Osmanlı kale

kuşatma savaşlarının en önemlilerinden birini, daha çok genel kültür ve bu konunun meraklılarına bir giriş seviyesinde anlatarak okurların daha ileri seviyede yapacakları okumalara öncülük ediyor.

Uyvar Kuşatması, Osmanlı tarihi için önemli bir kuşatmadır. Çünkü bu kalenin fethedilmesinin hemen ardından yaşanan bazı hadiseler ileride daha da büyüyecek ve Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderini tayin edecek olan İkinci Viyana Kuşatması'na kadar olan sürecin fitilini ateşleyecektir.

Sonuç olarak kitap, Osmanlı İmparatorluğu'nun kale kuşatma savaşları hakkında hem olabildiğince detaylı bilgi vererek hem de oldukça sade bir dille; konuyu akademik açıdan değil ancak genel okur kitlesine hitap edecek şekilde ele alarak anlatmayı başarıyor. *Uyvar Kuşatması 1663*, konuya meraklı olan ve özellikle harp tarihine ilgi duyan kişiler için yararlı olacaktır.